

DIJALOG O KOSOVU

o t v o r e n i , i n k l u z i v n i
i p a r t i c i p a t i v n i
d i j a l o g o K o s o v u

mišljenje javnosti na
društvenim mrežama

Istraživanje javnog mnjenja na Fejsbuku i Tviteru
(16. februar - 15. mart 2018.)

[Centar za nove medije Liber, 2018]

Istraživački i analitički Projekat "**Otvoreni, inkluzivni i participativni dijalog o Kosovu i ustavnim promenama / dijalog o Kosovu - mišljenje javnosti na društvenim mrežama**", podržan od strane *Fondacije za otvoreno društvo, Srbija*, ima za cilj da doprinese dijalogu o Kosovu koji se već vodi kroz institucije, uvođenjem **glasa javnosti** koji postoji na društvenim mrežama i koji takođe ima svoju specifičnu težinu. Istraživanjem javnog mnjenja i monitoringom dijaloga izvan institucija, rasvetljava se i tumači javna onlajn debata na temu odnosa prema Dijalogu o Kosovu, i pitanjima sudbine Kosova i Srbije.

Istraživanje onlajn diskursa se realizuje kao interdisciplinarni monitoring i tumačenje javnih izjava (komentara na mrežama), kao i stavova, emocija, očekivanja, stremljenja i odnosa građana prema ovoj važnoj temi, u ovom određenom vremenu i kontekstu. U procesu prikupljanja i obrade podataka angažovan je

tim Centra za nove medije Liber, a u tumačenju materijala i sagledavanju kroz različite prizme kvantitativnih podataka, učestvuju stalni stručni saradnici CNML.

Strategiju i superviziju istraživanja uradila je **Tatjana Vehovec**, izvršna direktorka CNML. Stručnu, kvalitativnu analizu daju lingvistkinja, dr **Svetlana Slijepčević** i sociolog, dr **Aleksej Kišjuhas** (docent na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu).

Ovo izdanje sumira period istraživanja javnog mnjenja na mrežama u periodu od 16. februara do 15. marta 2018. godine, na osnovu prikupljenih i dubinski analiziranih podataka na originalno razvijenom softveru za analitiku na društvenim mrežama, organizacije CNML.

Centar za nove medije

LIBER

Istraživanje i ova publikacija se realizuju zahvaljujući podršci Fondacije za otvoreno društvo, Srbija. Sadržaj publikacije, kao i zaključci istraživanja, u celosti su odgovornost CNM Liber i ne odražavaju stavove FOD-a.

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Sadržaj

Uvod.....	4
Ključni okidači.....	4
1. DIJALOG O KOSOVU: TREĆINA GRAĐANA "NE DA KOSOVO".....	6
Uvod i kontekst.....	6
Narativ o izdaji.....	8
(Bez)uslovno "NE" i (bez)uslovno "DA"	12
Narativ o realnosti.....	15
Narativ o obmani i narativ o prodaji	17
2. KOSOVO U METAFORI ŠAHA.....	22
Uvod.....	22
Govorni činovi.....	23
Predviđanja i nagađanja.....	23
Kvalifikacija i diskvalifikacija.....	24
Pozivi na akciju i pretnje.....	25
Kletve.....	27
Personalizovana podrška.....	27
Metafore kao mehanizmi razumevanja dijaloga o Kosovu.....	27
Metafora trgovine.....	27
Metafora igre.....	28
Zaključne napomene.....	32

Uvod

Diskurs komentara na društvenim mrežama u vremenskom opsegu od 16. februara do 15. marta 2018. odlikuje se razlikama u odnosu na prethodni period na svim ravnima: i kada je reč o vremensko-modalnom određenju stavova, i kada je reč o načinu formulisanja stavova, i kada je reč o mehanizmima mišljenja koji dominiraju u razumevanju ključnih koncepata.

Ključni okidači

Na Kosovu je 17. februara obeležena desetogodišnjica od proglašenja kosovske nezavisnosti. Tim povodom, mediji u Srbiji su ukazivali na težak položaj Srba na Kosovu, na probleme i izazove u kosovskom društvu kao što su korupcija, stopa kriminala itd., ali i izveštavali o pratećim svečanostima i manifestacijama (poput koncerta međunarodne zvezde Rite Ore, koja je poreklom sa Kosova).

Da li je afrička država Burundi zvanično povukla svoje priznanje Kosova, što je na vanrednoj konferenciji za štampu saopštio ministar inostranih poslova Srbije Ivica Dačić, koju je s druge strane, kao netačnu informaciju, odbacio savetnik ministra inostranih poslova Kosova Jetljir Zuberaj.

Poseta nemačkog ministra spoljnih poslova Zigmara Gabrijela Beogradu i Prištini 14-15. februara.

Poseta pomoćnika državnog sekretara Sjedinjenih Država Vesa Mičela koji je takođe boravio i u Prištini i u Beogradu (12-14. marta).

U Briselu je 26. februara nastavljen dijalog između Beograda i Prištine na tehničkom nivou, i uz posredstvo Evropske unije. Ovaj celokupni medijski i javni kontekst doprineo je karakterizaciji kosovskog pitanja kao problema koji jeste u procesu intenziviranog rešavanja, a što se odrazilo i na komentare, odnosno narative na društvenim mrežama.

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić takođe je intenzivirao razmatranja kosovskog pitanja i/ili rešenje kosovskog problema u nastupajućem periodu, i istakao je da će najkasnije u aprilu dati svoj "predlog o rešenju Kosova", odbacujući mogućnost očuvanja status quo ili "zamrznutog konflikta".

S druge strane, potencijalni sporazum ili kompromis između Srbije i Kosova je najavljen kao moguć samo ukoliko je "pravedan", implicirajući da je Srbija bila ta koja je povodom kosovskog pitanja i dijaloga do sada "trpela nepravde".

Aktuelnu situaciju povodom Kosova Vučić je često opisivao sportskim, odnosno šahovskim metaforama, pri čemu je navodio da "igramo šah bez dame i topa" (što je "nepravedno") i "pokušavamo da izvučemo pat sa Kosovom" (što je, zatim, "pravedno").

Na kraju ovog istraživačkog ciklusa, na narative o Kosovskom dijalogu utiču i sve češće teme odsustva formiranja Zajednice srpskih opština, odnosno najave formiranja kosovske vojske, što dodatno upućuje na diskurs o "nepravdi" prema srpskom narodu i srpskim interesima u vezi sa Kosovom.

Kao i u prethodnim istraživačkim ciklusima, svi ovi događaji snažno su "obojili" komentare ili objave srpske onlajn javnosti na Fejsbuk stranicama (dnevnik listova, nedeljnika, NVO portala i političkih partija) i na Tviteru, a koji se zatim mogu analitički i kritički sagledati kao narativi o izdaji, realnosti, obmani i prodaji, ali i kao specifični narativi o (bez)uslovnom "da" i "ne" sporazumu između Beograda i Prištine.

Kako bi se što preciznije odredila priroda diskursa u posmatranom periodu, materijal je filtriran i

prema vremenskom kriterijumu i prema konceptima ključnim za razumevanje dijaloga o Kosovu, odnosa Srbije i Kosova, odnosa vlasti i građana, odnosa vlasti prema Kosovu i kosovskom dijalogu i sl.

1. DIJALOG O KOSOVU: TREĆINA GRAĐANA "NE DA KOSOVO"

dr Aleksej Kišjuhas

Tokom četvrtog ciklusa istraživanja javnog mnjenja o rešenju kosovskog pitanja i dijalogu o Kosovu, intenzivirane su rasprave o statusu Kosova u onlajn sferi u Srbiji, i to uprkos prevalenciji tema iz oblasti lokalnih izbora u Beogradu, dakle, događaja koji ne pripadaju kosovskom pitanju i problematici, već su u domenu unutrašnje ili lokalne politike.

Uvod i kontekst

U četvrtom istraživačkom ciklusu narativa o kosovskom dijalogu na društvenim mrežama Fejsbuk i Tviter analiziran je period od 16. februara do 15. marta 2018. godine. Istovremeno, podaci sa Fejsbuka i Tvitera analitički su objedinjeni za ovaj izveštaj, kako bi se izbegle komparacije između (korisnika) ovih platformi, a koje su već bile predmet naše istraživačke pažnje u ranijim izveštajima. U navedenom periodu, intenzivirane su rasprave o statusu Kosova u onlajn sferi u Srbiji, i to uprkos prevalenciji tema iz oblasti lokalnih izbora u Beogradu, dakle, događaja koji ne pripadaju kosovskom pitanju i problematici, već su u domenu unutrašnje ili lokalne politike.

Međutim, u posmatranom periodu, na Kosovu je 17. februara obeležena i desetogodišnjica od proglašenja kosovske nezavisnosti. Tim povodom, mediji u Srbiji su ukazivali na težak položaj Srba na Kosovu, na probleme i izazove u kosovskom društvu kao što su korupcija, stopa kriminala itd., ali i izveštavali o pratećim svečanostima i manifestacijama (poput koncerta međunarodne zvezde Rite Ore, koja je poreklom sa Kosova). Takođe, postojale su polemike oko toga da li je afrička država Burundi zvanično povukla svoje priznanje Kosova, što je na vanrednoj konferenciji za štampu saopštio ministar inostranih poslova Srbije Ivica Dačić, koju je s druge strane, kao netačnu informaciju, odbacio savetnik ministra inostranih poslova Kosova Jetljir Zuberaj.

Zatim, kosovsko pitanje je bilo isključivi predmet i mnogih intenzifikovanih diplomatskih aktivnosti u regionu, npr. posete nemačkog ministra spoljnih poslova Zigmara Gabrijela Beogradu i Prištini 14-15. februara, odnosno posete pomoćnika državnog sekretara Sjedinjenih Država Vesa Mičela koji je takođe boravio i u Prištini i u Beogradu (12-14. marta).

Mičelova poseta je bila predmet izuzetne medijske pažnje, pre svega zbog spekulacija o tome da Sjedinjene Države na ovaj način donose izvesni "paket" ili dokument o statusu ili priznanju Kosova

u četiri tačke, što je Mičel demantovao (zanimljivo je da su iste spekulacije o donetom "dokumentu" pratile i posetu Gabrijela).

U mnogim srpskim medijima, ovo je bio povod za izražavanje amerikanofobije, kao i raznih teorija zavere.

Takođe, nakon 14 meseci zastoja, u Briselu je 26. februara nastavljen dijalog između Beograda i Prištine na tehničkom nivou, i uz posredstvo Evropske unije. Ovaj celokupni medijski i javni kontekst doprineo je karakterizaciji kosovskog pitanja kao problema koji jeste u procesu intenziviranog rešavanja, a što se odrazilo i na komentare, odnosno narative na društvenim mrežama. Najzad, predsednik Srbije Aleksandar Vučić takođe je intenzivirao razmatranja kosovskog pitanja i/ili rešenje kosovskog problema u nastupajućem periodu. Na primer, istakao je da će najkasnije u aprilu dati svoj "predlog o rešenju Kosova", odbacujući mogućnost očuvanja *status quo* ili "zamrznutog konflikta" (što je sadržano u tzv. "Apelu za odbranu Kosova i Metohije" koji je figurirao u prethodnim istraživačkim ciklusima). Zanimljivo je i da ovaj predlog ili "**rešenje**" od strane Vučića nisu dovođeni u vezu sa pristupanjem Srbije Evropskoj uniji, već sa potrebom za "istorijskim" kompromisom između Srba i Albanaca.

S druge strane, potencijalni sporazum ili kompromis između Srbije i Kosova je najavljen kao moguć samo ukoliko je "pravedan", implicirajući da je Srbija bila ta koja je povodom kosovskog pitanja i dijaloga do sada "**trpela nepravde**". Drugim rečima, u formulaciji tog rešenja poziva se na specifični (etički) reciprocitet, tj. na "rešenje po kome obe strane nešto gube". Takva pozicija je zapravo veoma bliska narativima o prodaji, odnosno o svojevrsnoj i relativno racionalnoj trgovini (npr. Vučić je tvrdio da ovaj predlog neće biti u formi "Dragi Albanci, prepuštamo vam sve"), a koji su bili predmet naših analiza.

Slično tome, aktuelnu situaciju povodom Kosova Vučić je često opisivao sportskim, odnosno šahovskim metaforama, pri čemu je navodio da "igramo šah bez dame i topa" (što je "nepravedno") i "pokušavamo da izvučemo pat sa Kosovom" (što je, zatim, "pravedno").

Na kraju ovog istraživačkog ciklusa, na narative o Kosovskom dijalogu utiču i sve češće teme odsustva formiranja Zajednice srpskih opština, odnosno najave formiranja kosovske vojske, što dodatno upućuje na diskurs o "**nepravdi**" prema srpskom narodu i srpskim interesima u vezi sa Kosovom.

Kao i u prethodnim istraživačkim ciklusima, svi ovi događaji snažno su "obojili" komentare ili objave srpske onlajn javnosti na Fejsbuk stranicama (dnevnik listova, nedeljnika, NVO portala i političkih partija) i na Tviteru, a koji se zatim mogu analitički i kritički sagledati kao **narativi o izdaji, realnosti, obmani i prodaji**, ali i kao specifični narativi o **(bez)uslovnom "da" i "ne"** sporazumu između Beograda i Prištine.

Narativ o izdaji

(22%)

U ovom istraživačkom ciklusu, beleži se **dramatičan pad narativa o izdaji** kada je reč o komentarima na društvenim mrežama posvećenim Kosovskom dijalogu, rešavanju problema statusa Kosova, kao i (politici o) Kosovu uopšte. U posmatranom periodu, narativi o izdaji bili su prisutni u udelu od **22%** na Fejsbuku, što je **dvostruko manje** nego u periodima jul - decembar 2017. (**53.3%**), decembar-januar (**42.6%**) i januar-februar (**43%**). U slučaju pojedinačnih Fejsbuk stranica, narativ o izdaji u ovom periodu (16. februar – 15. mart) prisutan je u udelu od 27% na stranicama dnevnih listova, 30% na stranicama nedeljnika i nezavisnih portala (što je i dalje značajno niže od prethodnih perioda) i samo 10% na stranicama političkih partija. Kao i u prethodnim ciklusima, karakteristični komentari koji pripadaju narativu o izdaji su sledeći:

- Doveden od strane zapada da izda Srbiju, Vučko-Musliu je uporan u svojim nameramaotud i priča o nekakvim "unutrašnjim dijalogima"Umesto da jača odbrambene mogućnosti zemlje, vojske ...umesto da jača ekonomiju zemlje i podstiče natalitet ...umesto da drži konflikt zamrznut on u trenutku kad se stvari lagano menjaju u našu korist - žuri da šiptarima da ono što tražeIZDAJNIK
- Ima samo jedan model koji je prihvatljiv a to je Kosovo je Srbija i ni manje ni vise !! Sve ostalo je izdaja..
- Схватите да одцепљења доћи неће а и не сме! Ако оде Космет, за њим иде и Војводина, а затим и цела Србија! Јел јасно? Руси и Амери да се бију по Србији? То хоћете? Е па пи.ке ћутите, па ће децу да вам разбију!!!!
- Pa što ne kažete odmah,nego odlažete za april.Da nas ubija "neizvesnost", Pa sve znamo izdajnici proklete vam duše
- Niko ne sme otudjiti Kosovo,takvu vlast treba streljati nasred trga Republike....
- Auuu nije dobro... Izdaja na vidiku, naravno tek posle izbora u Bg, zbog rejtinga.
- NEMA PREDAJE ! NEMA IZDAJE ! KOSOVO JE PREVIŠE SRPSKOM KRVLJU NATOPLJENO , DA BI BILO POKLONJENO ! VOLJA NARODA , VOLJA BOGA !!!
- Kosovo je srbija
- Ma covece kakvi modeli od zapada kosovo je srpsko I nicije probudi se jednom
- Sa Rusima na nase Kosovo!
- NE POSTOJI NI JEDAN MODEL KOJI BI BIO PRIHVATLJIV...Sa tom platformom predsednice izadji pred evropske i prekookeanske pse koji su nam oteli nase Kosovo i

Metohiju.

Kako je moguće objasniti ovaj značajan pad udela narativa o izdaji u navedenom periodu? S jedne strane, on se može objasniti *razvojno*, zato što prati i ranije primećeni trend gradualnog opadanja ovog narativa. Naime, prisetimo se, u prvom istraživačkom ciklusu (jul-decembar 2017.), kada je ideja o "unutrašnjem dijalogu" bila relativno nova, i udeo narativa o izdaji je bio najveći (53,3%). U pitanju je bila relativno prosta *refleksija dominacije jedne kulturno hegemonne matrice* etnonacionalizma, kao i *refleksija kontinuiteta političke propagande* i *mitologizacije* u vezi sa položajem i statusom Kosova.

Međutim, već u sledećem istraživačkom ciklusu (decembar 2017 -januar 2018.), udeo narativa o izdaji je opao na 42.6%, upravo zato što je ovo bio period i intenzivnije i u mnogome racionalnije rasprave u javnosti o nužnosti rešavanja statusa Kosova u tekućoj godini. Drugim rečima, ovaj vremenski period karakterisala je percepcija, kako o potrebi, tako i o definitivnoj političkoj odluci da se kosovsko pitanje ili "kosovski čvor" "napokon" reše. I na to je, kako pokazuju naši empirijski podaci, (blago) pozitivno bila reagovala i javnost na društvenim mrežama, upravo komparativnim opadanjem narativa o Kosovskom dijalogu kao o "izdaji". Ipak, u tom istom periodu, u divergentnom pravcu očuvanja *status quo* delovale su i inicijative poput tzv. "Apela za odbranu Kosova i Metohije" i eksplicitne karakterizacije dijaloga kao "izdaje" od strane nekih visokih crkvenih i političkih zvaničnika.

Zatim, u narednom istraživačkom ciklusu (januar-februar), udeo narativa o izdaji ostao je relativno nepromenjen (43%) u poređenju sa prethodnim ciklusom. Ali, upravo u tom periodu se dogodilo tragično ubistvo Olivera Ivanovića u Kosovskoj Mitrovici, što je bio prvoklasni politički slučaj za "afektivno" razmatranje kosovske problematike. Jer, taj događaj je nesumnjivo "iskrivio", odnosno zaustavio navedeni opadajući trend, pošto je u javnost "vratio" narative o Kosovu kao teritoriji koja je "**izdana**", "**oteta**", "**prodata**", „**kriminogena**“ i tome slično. Drugim rečima, isti događaj je dodatno osnažio negativne sentimente prema kosovskom pitanju, odnosno prema fenomenu nezavisnosti Kosova i prema kosovskim Albancima kao etničkoj zajednici u celini.

Najzad, tek u ovom posmatranom periodu (februar-mart) dolazi do "*prepolovljivanja*" narativa o izdaji na društvenim mrežama u Srbiji, sada prisutnom u udelu od "samo" 22%. To znači i da je narativ o izdaji bio "svrgnut" sa upadljivo prvog ili dominantnog mesta u našoj analizi udela centralnih narativa posvećenih kosovskoj problematici. Jednostavno, u ovom periodu, narativ o Kosovskom dijalogu kao o "izdaji" više nije većinski niti dominantni narativ, već je to narativ o "realnosti" (o čemu će biti reči). Ova veoma značajna činjenica može se rastumačiti kao kulminacija ili čak epilog dosadašnjih napora državnih struktura i u pravcu sociopolitičkog uvećanja značaja

dijaloga i postizanja sporazuma sa kosovskim Albancima. To jest, napora u pravcu svojevrsne – iako veoma oprezne, neutralne i blage – "pripreme" javnosti na mogućnost postizanja kompromisa sa Kosovom u budućnosti, odnosno suočavanja sa "realnošću" kosovske nezavisnosti.

Na taj izuzetno važan podatak svakako je uticala i *pacifikacija diskursa o Kosovu u javnosti*, koju je inicirao i sam predsednik Aleksandar Vučić, a o čemu je bilo reči u prvom delu ove analize (posvećenom društvenom kontekstu u datom periodu). "Kompromis" između Kosova i Srbije tada je predstavljen kao nešto što je nedvosmisleno pozitivno, odnosno "nužno" i od "životnog interesa" za Srbiju, a što je kvalifikacija koja je zatim nesumnjivo uticala i na opadanje udela narativa o izdaji među komentatorima na društvenim mrežama. Drugim rečima, vlast u Srbiji je vešto transformisala dominantni narativ o Kosovu kao "otetom" u jedan diskurs koji se zasniva na pregovorima, dijalogu, kompromisu i svojevrsnoj "trgovini" ili čak "igri šaha", što je bilo spomenuto ranije. Iako ovaj poduhvat nije rezultirao u npr. uvećanju narativa o prodaji ili trgovini (koji je analiziran kasnije), indikativno je upravo dramatično opadanje narativa o izdaji u onlajn zajednici Srbije.

Na drugoj strani, uvećana diplomatska aktivnost zvaničnika Nemačke i Sjedinjenih Država (kao i diskursa o povlačenju priznanja nezavisnosti Kosova od strane Burundija), istovremeno je generisala i niz negativnih i antizapadnih osećanja među onlajn komentatorima u Srbiji. Naime, narativi o izdaji sada su bili učestalo uokvireni u jedan specifični "geopolitički" diskurs koji takođe zaslužuje dodatnu istraživačku pažnju.

U tom smislu, kao svojevrsni "okidač", posebno se ističe (lažna?) vest o "paketu" za rešenje kosovskog pitanja koji je u Beograd sredinom marta navodno "doneo" pomoćnik državnog sekretara Sjedinjenih Država Ves Mičel (ali i "dokumentu" koji je doneo nemački šef diplomatije Zigmar Gabrijel). Jer, dinamika prema kojoj američki zvaničnik u Beograd "donosi" određeni "paket mera" (iako je on to bio demantovao i odbacio) percipirana je kao jedan neprimereni pritisak ili gruba politika uslovljavanja u pravcu "priznanja" Kosova.

S tim u vezi, ovako formulisani diskurs generisao je brojne izlive *amerikanofobije* i *antiamerikanizma*, praćene narativima koji se mogu okarakterisati i kao teorije zavere. Na primer, narativ o izdaji tada je bio uokviren i na sledeći način:

- Kosovo je okupirana teritorija Srbije. Smrt Ameriци, Немачкој, Француској, Великој Британији и осталим нацистима из нацистичко-ционистичке творевине ЕУ.
- tako hoce velike fasisticke sile.Vi ste slozni i pomazete jedni drugima .Poznajem Albance dobro ali sad ce americki fasisti da vas razbiju visestranackim sistemom.Zavadicete se medjusobno i zamrznucete prvog komsiju a onda ce da vam jebu kevu isto kao nama.
- Americki bombas mora da zna da Vucic nema ovlascenje da preda KiM BILO KOME JER

JE TO DEO SRBIJE a ne njegova ocevina.

- Svaki Srbin kaze da je Kosovo Kolevka Srpskog naroda. A sto je trenutno okupirano od strane Amerike i laznih Zapadnih Demokrata to je vec drugo pitanje. Na Kosovu se ne pitaju ni Srbi ni Albanci,vec o svemu odlucuje Amerika i Nato.

- Takozvana Organizacija UN,napravljena je od Amerike i ostalih jakih zapadnih demokrata koji vode glavnu rec i donose odluke kako im odgovara. Rusija i Kina jesu sile ali su dozvolile da Amerika sa svojim saveznicima unisti pojam Demokratija i da zavlada celim svetom a ko nije poslusan i da ga isprebija.E sad kad su videle da su zgresile pokusavaju da nesto urade. Ameri su rasirili korenje svuda po zemljinoj kugli i sada je tesko to korenje unistiti.

- Bilo bi dobro za Vucica, a najvise za Srbiju i srpski narod, da se mane coravog posla sa Amerikancima jer su oni odabrali stranu i nastavljaju svoju staru politiku ucena i pritisaka kroz uvijene diplomatske fraze, a sutra kroz ko zna kakvu demonstraciju sile jer je sila jedini argumenat koji oni uvazavaju, a medjunarodno pravo su odavno bacili na zemlju i njime obrisali svoju cizmu

- Kosovo je Američka teritorija za dilovanje drogei nikada neće biti nezavisno.....polako dođe vreme da i amere i šiptare počistimo sa kosova

Dakle, jedan mahom neutemeljeni i virulentni antiamerikanizam bio je gotovo "refleksna" reakcija mnogih onlajn komentatora u Srbiji, pri čemu je "okidač" za ovakva osećanja pre svega bio spomenuti susret Vesa Mičela sa Aleksandrom Vučićem u martu mesecu. U ovom kontekstu, Sjedinjene Države i Amerikanci su lagodno ili komotno o(t)pisivani kao nasilnici i kriminalci, a čak i "fašistička sila" ili kao "nacisti" koji su "zapravo" oveli Kosovo od Srbije, odnosno koji su glavni "krivci" za nezavisnost Kosova i koji predstavljaju gotovo praiskonske neprijatelje Srbije.

Ova amerikanofobija (a koja figurira i u drugim analiziranim narativima) predstavlja značajnu prepreku za miroljubivo i racionalno rešenje kosovskog pitanja, posebno u smislu iskazane namere Sjedinjenih Država da se bliže uključe u navedenu problematiku.

Istovremeno, u svetlu sve učestalijih izveštaja o sociopolitičkom uticaju Ruske federacije na događaje na Balkanu, navedeni antiamerički stavovi se udobno oslanjaju i (primetno ojačano razvijaju u komentarima, deljenju često lažnih vesti, i slično) o jedan rusofilni, antizapadni i antimoderni narativ o "Rusima" i "(Vladimiru) Putinu" kao geopolitičkim "spasiocima" (interesa) Srbije.

U pitanju je pojava izvesnog trenda koja implicitno ili čak eksplicitno dopušta, odnosno otvara mogućnost za dodatni sociopolitički uticaj Rusije na Balkanu.

Drugim rečima, u mnogim onlajn narativima u Srbiji, odgovornost za nezavisnost Kosova učestalo

se ("zaveraški") pripisuje "Amerikancima" i "NATO"-u, a ne oružanoj borbi kosovskih Albanaca, ili pak njihovoj reakciji na ratne zločine srpskih snaga na Kosovu u periodu devedesetih. Istovremeno, aktuelni status Kosova uokviruje se u diskurse o nepravdi. Sve ovo je takođe izraz ranije spomenute dugotrajne i neprekinute propagande i dominantnog sociopolitičkog narativa tokom (bombardovanja) 1998-1999. godine, a sa kojim u srpskom društvu nakon petooktobarskih promena 2000. godine nije napravljen odlučni diskontinuitet. Istovremeno, navedena amerikanofobija upućuje i na potrebu za dodatnim (socijalno psihološkim?) istraživanjima koja bi eventualno pronikla u dublje uzroke ili poreklo ovakvih sociopolitičkih stavova. Najzad, takve amerikanofobne i antiameričke pozicije moguće je objasniti i fundamentalno antimodernim i kontraprosvetiteljskim vrednostima jednog (značajnog) dela građana Srbije, a koje će vladajuća nomenklatura morati da uzme u obzir prilikom formulisanja svojih prozapadnih javnih politika u budućnosti.

(Bez)uslovno "NE" i (bez)uslovno "DA"

(36%) i (10%)

Specifični narativi koji se intenziviraju u ovom istraživačkom ciklusu su oni narativi koji uslovno ili čak bezuslovno reaguju na mogućnost ili izvesnost (priznanja) nezavisnosti Kosova, a koji nisu bili predmet detaljnijih analiza u prethodnim istraživačkim ciklusima. Te narative tada je moguće okarakterisati kao jedno bezuslovno "da" i (bez)uslovno "ne" dijalogu, odnosno sporazumu između Beograda i Prištine. Drugim rečima, umesto sofisticiranijeg sadržaja analiziranih narativa, kao npr. u slučaju "izdaje" ili "realnosti", u pitanju su proste reakcije i "(pre)poruke" vlastima u Srbiji šta (ne) treba uraditi sa Kosovom u budućnosti. Među njima dominiraju negativne reakcije i odbijanja priznanja ili sporazuma, odnosno jedno (bez)uslovno "ne", u udelu od **36%**:

- NE NE NE nema kompromisa!n Sve te vratiti u albaniju zajedno sa tobom na celu!
- Nee, nikad Kosovo predati ! Cemu zurba ? Vreme radi za nas . Nije vlast valjda najvaznija ? Ili mozda jeste !?
- Kosmet će sigurno biti vraćen,zato što je to volja Gospoda.Naše je samo da se ne odrekemo Kosova i da malo sačekamo promijenjene okolnosti.Bog će kazniti SAD i druge zemlje Zapada zbog Srbije !!!
- Nema komoromisa. Kosovo je srbija a siptari koji su se ilegalno naselili da se vrate u albaniju
- Kako da nije, zasto trazite pregovore!?! KiM je privremeno okupirana teritorija od strane amera!
- Nece biti drzave za kosvo i tebe ti ces u hag.

- Postoji samo jedan model, rezolucija 1244! Kosmet je srpski, kome se ne sviđa, svet je veliki!
- jedini model, nema priznanja
- NE PRIZNAVANJE. NE UN.. POVRATAK PROTERANIH

Ova činjenica je zanimljiva zato što se kosovsko pitanje i/ili problematika više ne uokviruju u spomenuti narativ o "izdaji", a koji bazično pripada jednom mitološkom ili mitologizovanom diskursu, odnosno stavu koji proističe iz kulturno homogene matrice etnonacionalizma. U ovom slučaju, posredi je samo "refleksna" negativna reakcija na događaj koji se implicitno očekuje – rešenje statusa Kosova u bliskoj budućnosti. Ovako visok udeo (bez)uslovnog "ne" Kosovskom dijalogu i sporazumu svakako upozorava, ali je takav narativ emocionalno bezsadržaniji, odnosno afektivno neutralniji, i pitanje je da li u njemu postoji kapacitet za širu društvenu akciju osim prostog i apriornog odbijanja. Ipak, i u ovim (bez)uslovnim porukama prisutan je izuzetno visok nivo amerikanofobije i antiamerikanizma.

Na drugoj strani, mnogo je zanimljiviji i udeo (bez)uslovnog "da" u ovom kontekstu, a koji je prisutan u postotku od **10%**, i koji je kvalitativno sadržaniji za analizu. U tom smislu, prisutne su i eksplisitne poruke koje svedoče o društvenoj ili javnoj *potrebi za otvorenim priznavanjem nezavisnosti Kosova*, koje su mahom formulisane kao "saveti" i "preporuke" za vlast, ili čak personalizovani zahtevi od predsednika Srbije da "najzad" "potpiše", "potpisuje" ili "prizna" nezavisnost Kosova, kao npr:

- Kosovo koristi samo srpskim politicarima za pljacku i pranje para. Jedini nacin da se to zaustavi je da se prizna.
- Loš primjer...Kosovo ili njegov dio gubimo zbog nataliteta...Nije zemlja čija su groblja nego čija noga hodi po njoj...Budimo realni, nadjimo načina zaštite kulturnih i vjerskih objekata...Zaokružimo teritoriju po kojoj hodaju naša djeca sad i za sva vremena..
- Neka se Brisel prvi izuje, da vidimo šta oni nude, a onda će naš predsednik, kao i uvek, izneti svoje rešenje koje će sigurno biti bolje od tog iz Brisela. Pošto će biti bolje o taj Brisel i cela medjunarodna zajednica će ga prihvatiti kao najbolje rešenje da se konačno problem Kosova skine sa dnevnog reda i da se okrenemo suživotu i budućnosti.
- Ajde da konačno priznamo nezavisno Kosovo, da skinemo sa dnevnog reda...
- Potpisuj i priznaj Kosovo, a sve kosovare proteraj u Rusiju, pa nek Putin mucu muku sa njima
- Priznajte Kosovo i GENOCID U SREBRENICI i idite u bolji svijet EVROPSKA UNIJA
- Potpisuj za Kosovo Vucicu, pa da Srbija kao normalna drzava udje u Evropsku Uniju
- Ma jebes referendum, odmah neka potpisuje i da Kosovo Taciju

- Vucicu, potpisuj inace te vise nece pustiti gospodin Taci ni autom da udjes na Kosovo. Pokusao si vozom, pa ga zaustaviste iz straha. Sve junak do junaka bio sa tobom u vozu. Potpisuj da bi spasio Srbiju od bede i gladi i da bi ovaj jadan srpski napaceni narod, mogao da ode na zapad da radi i zaradi za koru hleba. Ne slusaj kosovare, rade ti o glavi, no pamet u glavu, olovku u sake i potpisuj nezavisnost Kosova
- Ma treba Vule da potpise nezavisnost Kosova i da vise nemamo probleme sa tim. Ionako su nasi kosovari dobili ogroman novac od siptara kosovaca za svoja imanja
- Ako potpise nezavisnost Kosova, ja licno dolazim iz Izraela i obezbedjujem u 5000 glasova. To mu ni onaj salatar Karic ne moze doneti
- Mislim da oni koji ne bi da daju Kosovo, treba da odu do granice, da ih opremi Srbistan i da im kaže, izvolite borba je vaša. Ako pobedite, što je nemoguće, preuzmite i Srbiju na čelo sa Šešeljom i Putinom, što je nemoguće.
- Ako Vucic potpise priznavanje Kosova, svi srbi ce ga ceniti i postovati i do kraja zivota ce biti predsednik Srbije

Kao što se može primetiti, dominantni motiv ili obrazloženje onih narativa i (pre)poruka koje deluju u pravcu priznanja nezavisnosti Kosova je ulazak Srbije u Evropsku uniju. Međutim, prisutni su i narativi koji priznanje Kosova vide kao činjenicu koja je važna "zbog nas samih".

Naime, veoma je indikativna i iskazana potreba za rešavanjem ove teme "već jednom", odnosno potreba za njenim "skidanjem sa dnevnog reda" i za "okretanjem ka budućnosti". Sve ovo implicira da je kosovsko pitanje shvaćeno ili percipirano kao aktuelni društveni ili čak gorući problem koji po svaku cenu treba rešiti. Ovakva pozicija blisko korespondira sa javno iskazanim stavovima predsednika Vučića u prethodnih nekoliko meseci o sociopolitičkoj potrebi za rešavanjem tog pitanja, umesto alternativnih stavova o očuvanju *status quo* ili stanja zamrznutog konflikta.

U tom smislu, ovi narativi deluju i poput narativa o realnosti i/ili trgovini, pri čemu se činjenica ili proces (priznanja) kosovske nezavisnosti vide kao događaji od kojih bi Srbija i srpsko društvo mogli da ostvare određenu korist ili dobit. I u ovim narativima, kao i u narativima o (bez)uslovnom "ne", prisutna je implicitna ili čak eksplicitna svest o tome da je rešenje kosovskog problema neumitno, odnosno da će se ono dogoditi relativno uskoro (što je indikativno na osnovu reči poput "potpisuj!", "priznaj!" i sl.). Najzad, stavovi koji pripadaju (bez)uslovnom "da" u tom kontekstu upućuju na jedan relativno mali značaj koji tema Kosova ima u političkom mišljenju ili pogledu na svet ove grupe onlajn komentatora.

Ipak, činjenica je i da pojedini narativi koji pripadaju (bez)uslovnom prihvatanju kosovske nezavisnosti zapravo predstavljaju personalizovanu podršku politici i ličnosti Aleksandra Vučića, u

udelu od **2%**, bez mnogo preispitivanja ili refleksivnosti. S tim u vezi, zanimljivo je i to što mnogi od ovih narativa direktno aludiraju na Vučićeve metafore ili alegorije o kosovskom problemu kao o igri šaha, koje su spomenute u uvodu i analizi konteksta. Ova činjenica dodatno implicira svojevrsnu "povodljivost" onlajn komentatora, sociološke i socijalno psihološke prakse imitacije i konformizma, odnosno formulisanje komentara i stavova kao direktne refleksije onih tema, motiva i sadržaja koji su bili izneti u medijskoj sferi:

- Pametno. I sve što si ikada rekao nisi pogrešio, uradio si na ajsbolji način.
- VUCIC JE MUDAR POLITICAR I COVEK.....KOMPROMIS.....DA ZA SADA DOK SE NE STEKNU USLOVI.....ZAPOVRATAK K I M U SRBIJU
- Jeste u pravu je
- Srbija jeste spremna na kompromis ali ne po svaku cenu i dobro je da je to predsednik jasno naglasio.
- Aca Vucic je ne samo najbolji politicar u istoriji Srbije, vec je i sahovski velemajstor. Kao odlican poznavalac saha, strategija koju pominje, je vrhunska. Nece biti pat pozicije, sa ovakvom strategijom, vec remi, sto znaci da se mozemo okrenuti buducnosti, konacno, da skinemo taj kosovski bremen sa vrata, koji su nam nasi ocevi nametnuli. Bravo, Александар Вучић, a ovi kibicirei iz opozicije mogu samo da zavide i da se zderu sto ne znaju ni sah, slepci.
- Bravo, Zvonko. Ja ne igram šah ali sam razumeo šahovksu igru koju Vučić planira i nadam se pobedi.
- Partija šaha je započeta još pre mnogo godina ali su tada vukli pogrešni potezi. Na sreću, sada imamo političara koji može i ume da završi ovu partiju na najbolji način.

Narativ o realnosti

(23%)

Ukupni udeo narativa o realnosti u posmatranom periodu je **23%** komentara na Fejsbuku i tvitova na Tviteru. Ovaj narativ sada je i **po prvi put većinski** na društvenim mrežama, iako veoma **blago** i samo u **relativnom smislu**, u odnosu na četiri ključna narativa koji su bili predmet analize u prethodnim ciklusima (izdaja, realnost, obmana i prodaja). To jest, preciznije je reći da su narativi o izdaji (22%) i o realnosti po prvi put izjednačeni, ali i da narativ o realnosti odlikuje blagi trend rasta. U razvojnom kontekstu ili posmatrajući trendove, narativ o realnosti bio je prisutan u udelu od 22% u prvom ciklusu, 24.7% u drugom ciklusu, odnosno 10.5% u trećem (u kojem se dogodilo

ubistvo Olivera Ivanovića). Kao i ranije, narativi o realnosti karakteristično pozivaju na činjenicu da je Kosovo već nezavisno ili "izgubljeno", da je nezavisno od 1999. godine i tome slično. Takođe, ovi komentari su najčešće mnogo preciznije i detaljnije elaborirani, te polemički i kritički intonirani, kako prema vlasti, tako i prema vladajućem sociopolitičkom miljeu koje "ne vidi" ili "odbija" prihvatanje navedene "realnosti":

- Malo ozbiljnosti nebi skodilo, Republiku Kosovo priznali su Srbiji prijateljske Francuska i Engleska. Ne znam čemu igrokaz Vučić će vrlo brzo priznati realnost.
- Petrovicu...Za tebe je realnost izdaja, a laz i fantazija junastvo.Zbog takvih kao ti vas narod pada sve dublje u ponor.
- KOSOVO SMO DAVNO IZGUBILI... KO TO NEVIDI POLITICKI JE SLEP... PRE TRIDESET GODINA POCELA SU DA NICU NOVA NASELJA OKO KRUSEVCA.. KRALJEVA.. KRAGUJEVCA
- najveći krivac za gubitak Kosova je Milošević i Dačić koji su svojom politikom i zločinima nad civilima na Kosovu doprinijeli da međunarodna zajednica interveniše i odcijepi Kosovo kako nebi nastavili sa zločinima. Da su bili mudriji sve bi bilo kao prije a sad Dačić po svijetu moli Burundi na ga ne prizna, ponižavajuće za Srbe.
- A ko tebe tera da nas priznas....Republika Kosovo je od 1999 samostalna drzava ako meni ne verujes pokusaj bez dozvole na Kosovo...
- Kako ne shvatate da je na pricu stavljena tacka 1999g potpisanom kapitulacijom a nijedna vlast to nesme javno da prizna jer gubi vlast i laz u narod jer se na vlasti krade nekaznjeno i upravo je za narod bolje da se kaze istina da se konacno resi lopina na vlasti!!!
- Sve je to lepo Nenade ali me samo zanima koga bi naselio posle toga na to "isto" Kosovo? Prvi Srbi odande se vise nikada nece vratiti,znaci gde nema tvoje populacije nema ni tvoje zemlje! Jedino da to bude nekakva vojna regija nase vojske danas sutra i to je to! Ali tesko...nemamo mi problema po tom pitanju sa Siptarima vec Amerikancima...a pitaj Boga koliko dugo ce oni imati interesa za sve to! Ne znam sta bi ti rekao...ali tesko je to sve dokucivo....Svako dobro..
- Od svih vas koji misle da je kosovo srpsko niko na kosovu bio nije u zadnjih par godina. Moracu da vas razuverim. Kosovo je nezavisna drzava sa svojom izvrsnom zakonodavnom i sudskom vlascu carinom policijom a uskoro i vojskom. Srbija nema nijednu instituciju na kosovu sem kriminalaca pod vucicevom palicom dirigentskom. Uspuy ima granica sa srpskom policijom i carinom. Puj pike ne vazi kosovo je srbija... jer nije trenutno niti ce u dogledno vreme biti. Mada ako Vojvodina opet bude Madjarska mozda i Kosovo bude

srpsko...

U slučaju narativa o realnosti, može se primetiti da on ostaje **relativno stabilan** po svom ukupnom udelu, odnosno da je **stabilno prisutan kao skoro svaki četvrti komentar na društvenim mrežama u Srbiji**, iako sa tendencijom rasta. Jedini izuzetak bio je period januar-februar 2018., na šta je nesumnjivo uticalo ubistvo Ivanovića, i što je spomenuto i rastumačeno u prethodnom izveštaju. Jednostavno, u kontekstu ovakvog negativnog i tragičnog događaja koji implicira kriminogenost kosovskog društva, narativ o kosovskoj nezavisnosti kao realnosti bio bi percipiran kao neprimeren ili "bezosećajan".

Istovremeno, zanimljivo je i da se među narativima o realnosti provlače motivi antiamerikanizma, odnosno vojne "kapitulacije" Srbije 1999. godine, te Sjedinjenih Država kao glavnog "krivca" za kosovsku nezavisnost. U tom smislu, jedina razlika između pojedinih narativa o izdaji i narativa o realnosti je u vremenskoj dimenziji ("kada" je Kosovo postalo nezavisno), i u percepciji kosovske nezavisnosti kao "svršene" i "rešene" stvari u prošlosti ili ne.

Drugim rečima, negativna (i antiamerička) osećanja prema kosovskom pitanju figuriraju i u ovim "realističkim" narativima. Ona su neretko praćena i osećanjima rezigniranosti i svojevrsnog odustajanja od bavljenja temom Kosova. Dakle, za razliku od narativa o (bez)uslovnom "da" prema dijalogu i sporazumu, koji su mahom okrenuti ka budućnosti i imaju mnogo afirmativniji karakter i sentiment (i prema vlasti i državnoj politici), narativi o realnosti aludiraju na prošlost i sadašnjost, uz nedvosmisleno kritički ton.

Narativ o obmani i narativ o prodaji

(14% i 4%)

Narativi o obmani, a posebno narativi o prodaji figuriraju upadljivo ređe u ovom istraživačkom ciklusu, u udelu od 14%, odnosno 4% ukupnih narativa. Kao i u prethodnim slučajevima, kosovski problem se posmatra kao fenomen "obmane" ili "zamajavanja" javnosti Srbije pred mnogo važnijim problemima (mahom iz domena ekonomije), odnosno kao predmet prodaje ili trgovine sa kosovskim Albancima i/ili zemljama Zapada, na primer:

- Zamajavanje!Ekonomija,pravo i mediji nikud!
- Pitanje kosova izbilo je u prvi plan,kako se ne bi pričalo o mnogo većim problemima...zemlja se raspada,narod je siromašan!
- Jebalo vas Kosovo. Odoše nam generacije iz Srbije zbog propale priče Kosovo
- A ko je u koaliciji sa Haradinajem, o tome ne pišete

- Zlikovci iz Amerike opet šire svoj "dobročudni" uticaj... Blago li se nama ...
- Sve služi za sto duže zamajavanje naroda a korist imaju samo oni u vlasti....
- ..odavno ste vi političari prodali Kosovo.....
- Sami će se ugase kad procene da ovo trange frange nedonosi rezultat,samo u vazduh i lajanje ulazu lovu ameri ,konkretno nista ,leba bez motike bato da rovaru sto vise mogu
- ti si glavni prodavac Kosova ali ces pod hitno biti uklonjen rusima si bev sumljiv
- Дебела свиња све што је поконио и учинио за браћу шиптаре назива "дијалог". Какав је то "дијалог" и "преговори" када српска страна није добила ништа, али апсолутно ништа већ су сви потези ишли у смеру шиптарске независности.
- I oni ovo zovu paket...to je u prevodu za nas nista a za njih da im damo Kosovo...neka oni uzmu nas paket i bice sve ok
- Veru za večeru! Standardno.
- Davno je on prodao Kosovo. Sad ostaje da tu pricu proda glupom narodu koji je za njega glasao.
- Jel to vucic nas ubedjuje da treba da pristanemo da PRODAMO Kosovo. Tako se prevodi ovo njegovo palamudjenje o vecim sredstvima iz tamo nekih (praznih) fondova EU. Ma covece nije sve na prodaju sto ti nemozes da verujes ali je tako!

Kada je reč o ovim narativima, važno je istaći da je u medijskoj sferi, odnosno u izjavama državnih zvaničnika, učestalo figurirao motiv "(ne)pravde", o čemu je bilo reči i u uvodnoj analizi aktuelnog konteksta. Naime, faktički najavljeni sporazum ili kompromis je okarakterisan kao prihvatljiv samo ukoliko bude "pravedan", u smislu da i Srbi i Albanci "nešto izgube".

Sličnu funkciju imale su i navedene šahovske metafore. S jedne strane, zapravo je u pitanju pozivanje na *reciprocitet*, a koji se i u evolucionom i antropološkom smislu među ljudima univerzalno percipira kao pravedna činjenica. Na drugoj strani, u diskurs o Kosovu time je implicitno, po prvi put, ali i relativno "oprezno" zapravo *uveden* narativ o prodaji, odnosno o racionalnoj trgovini u kojoj obe strane u razmeni podjednako dobijaju ili gube.

Međutim, ovakve poruke se ipak ne reflektuju u visokom udelu među komentarima na društvenim mrežama. Razlog za to može da bude i u činjenici da je motiv pravde bio praćen i motivima "nepravde" ili odsustva reciprociteta, kako u kontekstu gubitka Kosova, tako i zahteva koje "Zapad" ispostavlja pred Srbiju (a ne i kosovske Albance). Takođe, narativ o prodaji ili trgovini opterećen je (više)decenijskim kulturno hegemonim i mitologizovanim diskursom prema kojem je bilo kakva "prodaja" ili "trgovina" sa Kosovom zapravo – izdaja ("prodaja vere za večeru"). Ipak, pretpostavka

ove analize je da će udeo narativa o trgovini narasti ukoliko se u javnoj sferi nastavi sa ovakvim "racionalno" uokvirenim porukama.

* * *

Na kraju, može se reći da svakako ohrabruje to što je donedavno dominantni (i neretko militantni) narativ o Kosovskom dijalogu i kosovskoj nezavisnosti kao "izdaji" Srbije i tzv. "srpskih nacionalnih interesa" zapravo dramatično opao u posmatranom periodu. "Izdaja" kao motiv je upola manje učestala u ovom istraživačkom ciklusu i iznosi 22% ukupnih narativa. S druge strane, anticipirajući skoro rešavanje kosovskog pitanja, 36% narativa (bez)uslovno odbija bilo kakav sporazum, kompromis ili dijalog koji bi bio u pravcu kosovske nezavisnosti (ali ga ne uokviruje u aktivni i afektivni motiv "izdaje").

Takođe, u udelu od 10% pojavljuju se i narativi o (bez)uslovnoj podršci "potpisivanju" ili "priznanju" nezavisnosti Kosova od strane Srbije, u formi eksplicitno formulisane (pre)poruke Aleksandru Vučiću da "potpisuje" tu nezavisnost. Ove preporuke obrazlažu se kako potrebom za priključivanjem Srbije Evropskoj uniji, tako i razlozima unutrašnje prirode, mahom u duhu diskursa o "rešavanju (istorijskog) problema" ili "skidanju sa dnevnog reda" teme koja je sociopolitički akutna. Ovakva logika blisko korespondira sa recentnim diskursima od strane vlasti, odnosno predsednika Vučića ("nužnost", "životni interes" itd.).

Na ovaj način, i u izvesnom smislu kontraintuitivno, ukoliko se narativi o realnosti (23%) i narativi o (bez)uslovnom "da" (10%) posmatraju zajedno, dolazimo do udela od **33% narativa koji su relativno afirmativno orijentisani ka rešavanju kosovskog pitanja** ili čak priznanju kosovske nezavisnosti – bilo kao korisne i neophodne, ili kao realistične i pragmatične politike. Ovo bi značilo i da postoji određeni i relevantni korpus podrške za sporazum između Beograda i Prištine, iako se na "drugoj strani" nalazi 22% narativa o izdaji i 36% narativa o (bez)uslovnom "ne" kompromisu i dijalogu. Ipak, upozorava što se u ovom periodu upadljivo pojavljuju motivi i osećanja virulentnog antiamerikanizma, odnosno amerikanofobije. S tim u vezi, biće zanimljivo videti da li će se ovakvi trendovi nastaviti i u nastupajućem istraživačkom ciklusu ili ne.

Na prvi pogled, negativni sentiment povodom Kosovskog dijaloga je porastao, i čini ga **73% uzorka** (nasuprot 10% pozitivnog i 17% neutralnog sentimenta). Međutim, detaljnijom i kritičkom analizom konkretnih narativa o Kosovskom dijalogu, uviđa se da su ovi "grubi" negativni sentimente mnogo kompleksniji i heterogeniji po prirodi. Jedan deo negativnih sentimentata svakako i dalje pripada korpusu narativa o izdaji i (bez)uslovnog odbijanja dijaloga. Ali, drugi deo

negativnih sentimenata zapravo je izraz narativa o realnosti ili obmani, koji su kritički usmereni prema Miloševićevoj (realnost) ili Vučićevoj (obmana) vlasti, uz prevalenciju negativnih sentimenata prema Sjedinjenim Državama ili "Amerikancima".

Dakle, činjenica je da u ovom istraživačkom periodu, **narativ o izdaji (22%) naprosto više ne predstavlja većinski narativ na društvenim mrežama u Srbiji**. Na njegovo mesto dolazi **narativ o (bez)uslovnom odbijanju (36%)** sporazuma sa Prištinom. Ali, u pitanju je relativno "refleksni" narativ koji je manje afektivnog, delatnog i mitologizovanog karaktera od narativa o izdaji, i koji u mnogome pasivno reaguje na implicitno najavljeno ili očekivano postizanje sporazuma Beograda i Prištine. Takođe, **narativ o realnosti (23%)** je sada izjednačen ili čak blago prisutniji od narativa o izdaji kada je o Kosovu reč, a prisutni su i narativi o **(bez)uslovnom prihvatanju sporazuma ili čak priznanja kosovske nezavisnosti (10%)**. Sve ove činjenice su fenomeni od izuzetne istraživačke pažnje, ali i činjenica koja *mora da utiče na aktuelne javne politike prema Kosovskom dijalogu i Kosovu uopšte u budućnosti*.

Podaci koje smo bili prikupili na društvenim mrežama u Srbiji u ovom periodu, upućuju i na to da je (onlajn) javno mnjenje i te kako "povodljivo" ili **konformirajuće** kada je reč o dominantnom medijskom diskursu, o vladajućem sociopolitičkom kontekstu ili dominantnom sociokulturnom *miljeu*. Isti zaključak može da se donese i kada je reč o drugim ključnim i nedavno analiziranim događajima, kao što je bilo ubistvo ili atentat na Olivera Ivanovića, kada je taj događaj presudno uticao na percepciju i onlajn ponašanje javnosti. Dakle, ovo "društveno znanje", ali i ponašanje na internetu, implicira i to da su dominantni narativi građana Srbije o Kosovu i te kako u funkciji dominantnog sociopolitičkog miljea i sociokulturnog diskursa.

Komentari na društvenim mrežama *jesu* refleksija (implicitnog) sadržaja i karaktera poruka vlasti i/ili medija, i (u velikim brojevima) direktno zavise od toga da li su ove poruke pacifikujuće ili agresivne, da li pozivaju na potrebu za rešavanjem problema ili na potrebu za zamrzavanjem konflikta, a ponekad i eksplicitno imitiraju zadate motive i metafore (poput igre šaha). I upravo zato je, na primer, udeo narativa o izdaji dvostruko manji u komentarima srbijanske javnosti na internetu u ovom periodu, što je neobično inspirativna činjenica koju su nedvosmisleno markirali naši empirijski podaci.

Dakle, jednostavnije rečeno, kako se predstavlja društvena, medijska i politička realnost – takvi su i komentari "običnih" građana na društvenim mrežama. Jer samo nekoliko meseci nakon što je dijalog sa Kosovom *normalizovan* kao jedna (veberovski?) racionalna javna politika, i zatim javno predstavljen i percipiran u jednoj relativno pozitivnoj formi ("istorijskog") kompromisa, dijaloga i sporazuma, i onlajn narativi o Kosovskom dijalogu kao "izdaji" su naprosto – "prepolovljeni". U

tom smislu, izvesna pacifikacija ovog diskursa ili narativa o izdaji, odnosno svojevrsni "nagovor" na kompromis ili dijalog zaista imaju svoju društvenu funkciju. S tim u vezi, odgovornost istaknutih političkih figura je izuzetna, zato što jasno determiniše (re)akcije onlajn javnosti u Srbiji.

Naravno, ovi podaci ne upućuju na to da se većinska onlajn javnost i definitivno preorijentisala od narativa o izdaji ka narativu o realnosti - za ovakav zaključak je potrebno još podataka, odnosno analize trendova u nastupajućem periodu. Uz to, činjenica je i da i dalje postoji značajan broj negativno obojenih komentara i stavova, uključujući tu i pretnje i diskvalifikaciju u vezi sa kosovskim dijalogom, ali i prema aktuelnoj vlasti.

2. KOSOVO U METAFORI ŠAHA

dr Svetlana Slijepčević

Diskurs komentara na društvenim mrežama u vremenskom opsegu od 16. februara do 15. marta 2018. odlikuje se drastičnim razlikama u odnosu na prethodni period na svim ravnama: i kada je reč o vremensko-modalnom određenju stavova, i kada je reč o načinu formulisanja stavova, i kada je reč o mehanizmima mišljenja koji dominiraju u razumevanju ključnih koncepata.

Uvod

Kako bi se što preciznije odredila priroda diskursa u posmatranom periodu, materijal je filtriran i prema vremenskom kriterijumu i prema konceptima ključnim za razumevanje dijaloga o Kosovu, odnosa Srbije i Kosova, odnosa vlasti i građana, odnosa vlasti prema Kosovu i kosovskom dijalogu i sl.

Govorni činovi su u velikoj meri promenili udeo, ali i jezičko-stilski karakter. Dominiraju predviđanja (34%), a za njima slede kvalifikacije (22%); upadljivo je povećan broj poziva na akciju (12%), za kojima slede pretnje (4%), koje su u ovom ciklusu integralni deo poziva na akciju, dok kletve i personalizovana podrška stoje na margini (1% i 2%).

Najveći broj komentara odnosi se na sadašnje stanje (43%), nešto manji broj kosovski dijalog i razvoj događaja u vezi sa Kosovom posmatra kao pitanje prošlosti (32%), dok je najmanji broj ljudi usmeren na budućnost (25%). Ovi podaci pokazuju drugačiju sliku nego oni iz ranijeg istraživanja, kada je pretežan korpus bio umereno negativno usmeren i pitanje Kosova i kosovskog dijaloga percipirano uglavnom kao pitanje prošlosti. U naznačenom periodu primetan je i porast kada je reč o komentarima koji se odnose na budućnost (sada 25%, u odnosu na samo 10% u periodu januar–februar). Međutim, ovaj rast nije rezultat afirmativnog odnosa prema kosovskom dijalogu niti ispoljavanja predloga i preporuka (kojih gotovo da u posmatranom diskursu ni nema) već izrazito negativno obojen diskurs s negativnom ekspresivnom leksikom korišćenom u pozivima na akciju, pretnjama i diskvalifikacijama.

Za formulisanje stavova korišćene su mahom dosada poznate metafore, uglavnom karakteristične za politički diskurs uopšte (metafora opredmećenog Kosova, metafora trgovine, kuće, metafora škole,

posla i igre, zdravstvene metafore, sportske metafore), ali su njihove razrazde dobile nove forme i drugačije funkcije. Najveća novina jeste u razradama metafore šaha, koja je indukovana izjavama predsednika Aleksandra Vučića.

Govorni činovi

Predviđanja i nagađanja

Najveći broj nagađanja tiče se prošlosti i sadašnjosti. Ovim govornim činom retko se formulišu afirmativni stavovi prema dijalogu o Kosovu, već se iznose uverenje o tome šta se dogodilo ili šta se trenutno događa:

Nije nezavisna, jer tamo vladaju ameri. A siptari ce tamo biti vecite sluge zapadnim mentorima. Drugo, drzava nije dokle god to ne potvrdi savet bezbednosti, a to ce biti kada na kurcu nikne nokat. Trece, to je samo deo Srbije koji je momentalno okupiran od strane zapada, i kad tad oni to moraju napustiti. A onda ...

Takođe, dominantan negativni sentiment pokazuje i da u velikom procentu ovi stavovi predstavljaju uvod u diskvalifikaciju, pretnju ili poziv na akciju koji podrazumeva neki radikalni, ekstremni čin:

Davno je on prodao Kosovo pa sad svojim glupavim glascima servira pricu.

Ukrštanje govornih činova nije retko, naprotiv, vrlo je često u celokupnom posmatranom diskursu, pa se tako javljaju komentari u kojima predviđanje prethodi pretnji:

Ne daj boze da im Kosovo predajes jer budi siguran da odma i tvoju smrti potpisujes izdajico Srpskog naroda.

Mali procenat prejudiciranja takođe nosi negativni sentiment i pokazuje da komentatori ne očekuju

promene, napredak niti bilo kakav lep(ši) razvoj događaja na političkoj sceni.

Predviđanja se nekada kriju i u formi saveta s imperativnim prizvukom lažnog ohrabrenja:

Ma kaži jasno i glasno: Prodao sam Kosovo. A ponekad su zamaskirana i pitanjima: Beograd za kompromis sa Prištinom, ali šta to podrazumeva?

Ovakva pitanja svedoče da su građani sumnjičavi prema onome što se u javnosti saopštava, a teorije koje neretko izlažu uglavnom uključuju loš rezultat pregovora, nepovoljnu situaciju za srpsku stranu i sl.

Kvalifikacija i diskvalifikacija

S obzirom na to da je negativan sentiment preovlađujući u celom diskursu, diskvalifikacije političkih aktera (uvrede, napadi na ličnost, omalovažavanje sposobnosti, rada i sl.) mnogo su zastupljenije od pohvala i podrške. Za razliku od prethodnog perioda, kada su nagađanja uključivala različite političke aktere iz prošlosti, uvrede su sada koncentrisanije na dve ličnosti iz političkog života Srbije: Aleksandra Vučića i Ivicu Dačića. Ovo bi se možda moglo tumačiti i time da je većina javnog diskursa obojena njihovim istupanjima, međutim, u prethodnom periodu nije bilo radikalno drugačijih aktera u javnom životu, ali su negativne ocene bile raspršene i na njihove političke prethodnike (Miloševića, Tadića, Tita itd.):

Podrazumeva da izdaš sve zarad šake vlasti i torbe para. Ovaj glodar je, izgleda, idealan za to. Izdao je sve svoje ideološke očeve. Šta je za njega još jedna izdaja više ili manje.

U pojedinim komentari javljaju se i mešavine više od dva govorna čina, direktnih i indirektnih činova, na primer, predviđanja s diskvalifikacijom i latentnom pretnjom, koja su formulisana s čvrstim predubeđenjima i odišu uverenosti u izrečeno:

Zato si ti tu i gledamo te i trpimo godinama ne bi li to potpisao. Zato si doveden pa vise potpisi to da te se resimo i ne gledamo vise.

Vrlo često se kvalifikacijama izražava i nepoverenje u unutrašnji dijalog, kao i potpuno negiranje

mogućnosti da se njima reše problemi u vezi sa Kosovom:

Unutrašnji dijalog radikala Vučića i naprednjaka Vučića po pitanju Velike Srbije.

Ovakvim komentarima izvrgavaju se ruglu i drugi učesnici u političkom životu Srbije. Neretko su takve diskvalifikacije zasnovane na sarkazmu:

Unutrašnji dijalog je uticao na njegovi samopouzdanje. // Bas me zanima , pa molim ,ako neko zna , da mi odgovori, zašto vrhovni uzurpator nije organizovao unutrašnji dijalog o smanjenju (pljackanju) penzija , mislimo bi bio dobar uvod u praksu uvođenja unutrašnjeg dijaloga u demokratsku praksu države.

Pozivi na akciju i pretnje

U poređenju s prethodnim istraživanjima, pozivi za akciju su u najvećoj meri promenili svoj smer, ali i jezičko-stilske karakteristike. Predlozi za mirno rešavanje nesuglasica na političkoj sceni ili preporuke koje sadrže podršku dijalogu o Kosovu u ovom periodu izostaju, a pozivi na akciju su gotovo stopljeni s pretnjama.

Blažim pozivima na delovanje u ovom korpusu mogu se smatrati komentari poput:

Ma potpisuj! Kosovo je ionako izgubljeno, dosta zamajavanja.,

koji slede kao posledica nagađanja, pa su formulisani naredbodavnim tonom. Slično je i s kombinacijom poziva na akciju i nagađanja, koji sadrže i pretnju, jer su dominantne teme većine poziva na akciju jesu rat, nasilje i osveta:

Dace bog da udarite na srbe jos jednom pa da pocistimo sto je ostalo.

Svim zlikovcima na zapadu i istoku je mesto u zatvoru ili u logorima za njih pravljene vise ovako ponasanje nece se tolerisati to da zna zapad.

Ne to se nece dogoditi ako treba ratovati tusam.

Ovakvi pozivi gotovo da se ne razlikuju od pretnji.

Izrazito negativan sentiment usmeren je dvostruko: s jedne strane, komentarima se izražava spremnost da se ratuje kako bi se Kosovo vratilo u sastav Srbije ukoliko dođe do proglašenja nezavisnosti

Zna se kako se gube i dobijaju teritorije, na bojnopolju ratom i oruzjem, moj predlog je da neko od ovih kilavih slugeranja srpskih ode u UN i kaze ovako "Deo teritorije Republike Srbije je oduzet silom i ratom i sad je okupiran, mi se od danas spremamo da ga istim metodama vratimo za godinu ili stopedeset godina i tada sve sto zateknemo dole sto nije u skladu sa zakonima RS i sve sto nema drzavljanstvo RS regulisacemo ognjem i macem i proterivanjem

a s druge strane postoje i pretnje koje su usmerene prema Aleksandru Vučiću i neretko Ivici Dačiću

To će biti sporedna sankcija! Glavna za veleizdaju je zabelska tamnica na dug vremenski rok! A nećemo tiganjem nego te objesit na sred Terazija izdajniče
Veleizdajnik ostaje veleizdajnik i zbog toga će da snosi posledice. Čeka ga klaviraka žica!

Takođe, u pozivima za akciju dominiraju i psovke, agresivan ton, vulgarna leksika, izuzetno stilski markirana leksika i sl., kojima se jasno izražava izrazito negativan stav i prema dijalogu o Kosovu i prema vlasti (često se pojavljuju reči kao što *krv*, *krvavo*, *izdaja*, *izdajnik* i sl.):

NEMA PREDAJE ! NEMA IZDAJE! KOSOVO JE PREVIŠE SRPSKOM KRVLJU
NATOPLJENO , DA BI BILO POKLONJENO!

Решење је једноставно и стоји нам испред носа. Једини проблем је што је за реализацију решења потребан СРБЕНДА а не издајници и мафија ! Али шта је ту је, шта год да се деси урађено је без воље народа а то значи КРВ је на рука појединаца.

Pozivi na akciju kao govorni čin su u posmatranom periodu pretrpeli najveću transformaciju – oni sada odražavaju najradikalnije odbijanje dijaloga o Kosovu, a najvećim delom formulisani su kao pretnje. Ovakvim diskursom građani pokazuju da nisu spremni na mirno priznavanje nezavisnosti Kosova, ali i da su sumnjičavi prema svim istupanjima političara u javnosti.

Kletve

Kletve su uglavnom odraz stava da se dijalogom ne može ništa promeniti:

Ako Vučić Kosovu u Ujedinjene nacije ulaz dozvoli – od raka na mozgu dabogda da oboli. Tako je Srbija bila napadnuta od Amerike najveće moguće terorističke države, a sad prodaje drogu i oružje na Kosovu, prokleti bili.

Najčešće su vrlo direktno usmerene – upućene su Aleksandru Vučiću i Ivici Dačiću, što je slično s prethodnim ciklusom istraživanja.

Personalizovana podrška

Broj komentara u kojima se pruža bezrezervna podrška pojedinim političkim akterima u velikom je padu u odnosu na prethodni period, a time je indirektno i osetan izostanak podrške dijalogu o Kosovu. Komentari direktne podrške dijalogu su gotovo perfireni i uglavnom liče upravo na personalizovanu podršku, jer se javljaju kao reakcije na određene izjave (motivisani su, dakle, veću u kojoj se pojavljuje Marko Đurić ili Aleksandar Vučić, koji se neretko i citiraju):

Svima mora biti jasno da dijalog nema alternativu. Pregovori, dogovori i kompromisi moraju biti jednako ozbiljno shvaćeni sa obe strane. Danas samo jedna strana, #Srbija, za pregovaračkim stolom čini sve zarad mira i stabilnosti.

Vučić ima viziju koja će doneti dugorični mir i stabilnost na ovim prostorima. Sada je vreme da Zapad promeni svoju jednostranu politiku prema Kosovu i doprinese pronalaženju rešenja.

Metafore kao mehanizmi razumevanja dijaloga o Kosovu

Metafora trgovine

Metafora trgovine najzastupljenija je u ovom korpusu. Ona uključuje čitav set implikacija: Kosovo je predmet trgovine, politički akteri u Srbiji (Aleksandar Vučić najčešće) su prodavci, zapadne zemlje su kupci, Albancima će kupljeno Kosovo biti dato (predato). Na ovoj metafori najčešće se zasnivaju govorni činovi nagađanja, predviđanja i diskvalifikacije:

Prodao je ideologiju, prodao je Kosovo, prodao je karte za nepostojeći metro, AV je najuspješniji trgovac 21-og vijeka!!!

Davno je on prodao Kosovo pa sad svojim glupavim glasačima servira priču...

Za razliku od prethodnog perioda, kada su se kao trgovci javljali i drugi političari, ovde se kao trgovci pojavljaju isključivo trenutni politički akteri, a najčešće sam predsednik Aleksandar Vučić. Cinizam je u osnovi komentara zasnovanih na metafori prodaje koja je formulisana kao kvalifikacija, poput:

Kvalitetno Srbijo...kvalitetno, nego kako.... ovi "domatjini" potvrdili da su priznali Kosovo i prodali.

Svega 10% od ukupnog broja komentara koji sadrži ovu metaforu smatra da će se ta trgovina tek obaviti, ostalih 90% pitanje kupoprodaje Kosova doživljava kao završen čin, te tako sebe postavlja kao pasivne posmatrača.

Iako se javljaju i agresivni ton i uvredljiva leksika, ovakvi komentari svedoče samo o uzavrelim strastima, ali suštinski ne odražavaju spremnost komentatora da preduzmu bilo kakvu aktivnost.

Metafora igre

Kao i u dosada, metafora igre uključuje različite konkretne metafore, od kojih su najpoznatije metafore pozorišta i cirkusa, pri čemu se političari diskvalifikuju, jer se podrazumeva da *glume, prave loše scenarije, izvode izrežirane tačke, nose maske* i sl., a građani sebe postavljaju u publiku, kao posmatrača tog procesa:

To sto ti Vučiću bulaznis je cirkus. Znas da oni ne pristaju ni na sta(moze im se), a ti toliko zapetljas i uvijas da na kraju ni sam neces znati sta zelis predloziti.

Međutim, u ovom ciklusu, najdominantnija metafora igre jeste konkretna metafora koja pregovore o Kosovu predstavlja kao šahovsku partiju. U formulisanju stavova ova metafora bila je izazvana izjavama koje je predsednik Aleksandar Vučić davao medijima. Iako se javljaju tek dva komentara personalizovane podrške (u kojima se na isti način hvali predsednik kao vrhunski šahista s razvijenom i pametnom strategijom), svi ostali komentari tiču se diskvalifikacije političkih aktera,

naročito Aleksandra Vučića, kao i prejudiciranja:

Igram šah i odlično sam upoznat sa šahovskom terminologijom. On je nepopravljivi lažov i prevarant. Koristi kvaziargumente da bi svoj stav predstavio ozbiljnim i državničkim. Ovde se osmišljava prevara sa izdajom Kosova. Važno im je da to Srbija odmah ne uvidi, kako bi se izbjegle demonstracije u Beogradu i nasilno rušenje režima, a time i tek potpisanog „pravno obavezujućeg sporazuma“!?

Problem je što ste devedesetih ti i tvoji, i Dačić i njegovi, žrtvovali damu i topa za stanove na Novom Beogradu i druge lične privilegije...

Ovom metaforom komentatori ukazuju na mat-poziciju u političkim odnosima (prema Rečniku SANU „bezizlazna, beznadežna situacija“):

srbija je dobila mat istog trenutka kada je započela rat u sferi a izgubila je i šahovsku tablu--- Kosovo i nikad neće igrati na toj tabli...

Nesvesna implikacija ove metafore je, zapravo, jednostavna: odgovornost je na jednoj osobi. Za razliku od ekipnih sportova,¹ u kojima se trener i ceo tim smatraju odgovornima za poraz i pobjedu, u šahu, individualnom sportu, odgovoran je sam šahista, od čije inteligencije, brzine, sposobnosti zavisi rezultat. U tom smislu, očekivano je da komentari zasnovani na ovoj metafori budu puni diskvalifikacija, prejudiciranja lošeg scenarija, kletvi, pretnji i sl.:

Igraj ti lazovcino sa sa tvojim imanjenjem koliko hoces...nije ti Srbija licna svojina da mozes da poklanjas i trgujes...bedo jedna.

Kad nemamo kraljicu i topa, onda konj igra šah.

Naročito je interesantan jedan komentar u kom se razotkrivanjem metaforike, ali istovremeno upotrebom upravo metaforične terminologije, u direktnom obraćanju kritikuje predsednik Srbije:

Kakvu igru ti igras, i sta ti pokusavas da izvuces to je tvoja stvar (inače koriscenje metafore na ovu temu je idijotizam). Za Srpski narod je Kosmet srpski, sa pjesacima, konjima, topovima, bez topova, partija šaha i ostalih proseravanja.

Manje zastupljene metafore – posla, škole, poklona, zdravstvene i sportske metafore

¹ Budući da je ovde fokus na šahovskoj partiji kao igri, ova metafora obrađena je u okviru metafore igre, o sportskim metaforama biće reči u nastavku rada.

Metaforama posla i škole uglavnom se izražavaju doživljaji vlasti i međunarodne politike. U konceptu škole, srpski političari razumeju se kao učenici pred koje su zapadne zemlje stavile određene domaće zadatke, od čijih će ocena zavistiti dalji razvoj Srbije, a Kosovo je uglavnom matematički problem (nije slučajno izabran domen matematike, kao oblasti za koju je potrebno dosta inteligencije, umeća, veštine, vežbe i sl.), dok se u konceptu posla, srpski političari doživljavaju kao radnici poslodavaca iz zapadnih zemalja, Kosovo je projektni zadatak, od čijeg rezultata zavisi napredak. U obe ove metafore njihove pozicije su nezavidne, podređene:

Vučko, tvoj zadatak je da se boriš za poštovanje rezolucije, i povratak Srba na Kosovo i Metohiju, a ne da ubeđuješ narod šta ti kažu tvoji nalogodavci!

Велеиздајник је добио наређење да план о издаји мора да се финишира, чека се само Соросев син да донесе кешовину!

Kosovo je završena lekcija

To ti i tvoji mentori pricaju Srbi nesmeju nista potpisati a namestice se vreme kada vas nebude vise bilo na Kosovu i Metohiji ja cu to docekati !!!.

Ove metafore nose implikaciju da je srpski narod samo posmatrač u dijalogu o Kosovu, da su politički akteri samo izvršiocci posla (ili učenici) zapadnih poslodavaca (ili mentora) i sl. Vrlo često se ova metafora koristi kako bi se degradirala uloga predsednika Srbije.

Metafora opredmećenog Kosova poznata je iz prethodnog perioda, ali sada se vrlo retko javlja, jer se o ideji Kosova kao predatog poklona gotovo ne raspravlja više:

Srbija ne sme da pokloni nikome deo svoje teritorije za članstvo u bilo kakvom privremenom udruženju kao što je EU.

Sportske metafore, iako česte u celom političkom diskursu, u posmatranom periodu gotovo su marginalizovane. One se koriste u pretnjama kako bi se strasti podgrevale:

Siptarima treba predloziti da preko prokletije napuste KIM a mi borci 1999 spremni smo za drugo poluvreme...

Ukrštanje domena politike, rata i sporta vrlo je česta pojava u političkom diskursu jer ova tri

domena dele terminologiju (suprotstavljene strane, strategije, uzavrele strasti, porazi i pobjede itd.), stoga se u agresivnom tonu i pretnjama i javlja ova metafora kao pomoćno sredstvo za potpirivanje sukoba.

Zdravstvene metafore su u posmatranom periodu iskorišćene s više ciljeva. Najpre, ove metafore služe diskvalifikaciji političkih aktera, u komentarima poput:

Srbija je puna bolesnika i na vlasti i u opoziciji, to je za neverovati...

Pita Marić onog mufljiza Djurića-šta radi po ceo dan na Kosovu? Čitam svu njihovu štampu, sve medije i gledam sve njihove dnevnik A znaš li Albanski jezik? Ne znam nažalost kaže Djurić. Ali čita sve ko LUD.

A druga funkcija jeste izazivanje (i izražavanje) emocija brige, nežnosti i sl.:

Ako mislite da Srbija treba da se stara o Kosovu, prodjite do Prokuplja i Kurshumlije...i oni bi voleli da se neka država stara o njima.

U prethodnim istraživanjima zdravstvena metafora, kao i metafora kuće, služila je kako bi se izazvale najfinije emocije, empatija i zabrinutost u vezi sa Kosovom, a u novom korpusu zdravstvene metafore su dobile nove funkcije u diskvalifikacijama.

Metafora kuće u posmatranom korpusu javlja se s novom funkcijom: koristi se u uvijenim pretnjama, upozorenjima, poput:

NI TI CINIMISE NISI NAS, A KOSOVO SIGURNO NIJE TVOJA CACEVINA DA JE KRCMIS.

Ko tebi daje zapravo jel ti to deda ostavio stoko bez repa da ti nesto resavas...

U ovom konceptu diskvalifikacija usmerena na predsednika Srbije tiče se šireg scenarija u kojem se on ponaša kao sin koji je dobio nasleđstvo i počeo da ga besramno rasipa. Ovakvim komentarima odražava se negativan odnos prema svemu što aktuelna vlast radi u vezi sa Kosovom.

Ukrštenim metafora postiže se jači emfatički karakter komentara. Takve smese nalazimo u diskvalifikacijama poput primera u kojima se zdravstvena metafora kombinuje s metaforom opredmećenog Kosova:

Kako bi šizofreni bolesnik zaradio krvave srebrnjake ako ne pokloni Kosmet šiptarima.

Poznata personifikacija u kombinaciji sa zdravstvenom metaforom, čiji je cilj izazivanje emocija, integralni je deo svakog diskursa o Kosovu jer se prenosi već deceniju iz najužeg u najširi politički diskurs, te su očekivani komentari tipa:

Kosovo i jeste.....i srce...i duša Srbije....bilo i bice....

Emocije brige, ljubavi, privrženosti razvijaju se i na osnovu metafore deteta kombinovane sa metaforom rodne kuće:

Kako je i Patrijarh Pavle reko u svoje vreme..Možda je Kosovo Srpska kolevka al u to kolevci je tuđe dete..Čije su ovce njegova je i livada...

Ovakvi komentari ne izražavaju jasan stav prema dijalogu, ali izražavaju negativan stav prema nezavisnosti Kosova.

Zaključne napomene

U odnosu na prethodno posmatrani period, diskurs komentara na društvenim mrežama poprimio je oblik za koji se nije moglo pretpostaviti da će, sudeći po dosadašnjim istraživanjima, dobiti. U vremenskom opsegu od 15. februara do 15. marta dominiraju diskvalifikacije i predviđanja s izrazito jakom negativnom komponentnom, uvredljiv sadržaj fokusiran na političke aktere na vlasti, agresivan govor koji se često podržava od strane drugih učesnika u diskusiji, pozivi na ratno delovanje, podgrevanje ratnih strasti, u čijim se osnovama nalaze i kletve, i pretnje, i prejudiciranja, kao pozivi na osudu i kažnjavanje Aleksandra Vučića i Ivice Dačića. Sve je izraženiji negativan stav prema dijalogu o Kosovu, a predviđanja i prejudiciranja uglavnom donose loš razvoj događaja i uvod su u pretnje.

Za razliku od prethodnih istraživanja, kada je bila uočljiva šarolikost u pogledu metafora koje su služile za razumevanje i interpretaciju stavova prema Kosovu i kosovskom dijalogu, u ovom istraživanju ostaju samo one najčešće zastupljene, a u jedno i tipične metafore: metafora trgovine, škole i posla, kao metafore koje služe za diskvalifikaciju političkih aktivnosti i političkih aktera trenutne vlasti, mahom u funkciji formulisanja stavova prema dijalogu o Kosovu i odnosu političkih

aktera prema dijalogu, i zdravstvene metafore i metafore kuće, zasnovane na jakim emocijama, koje u kombinaciji sa drugim metaforama služe za formiranje kletvi, pretnji, poziva na linč, ostrašćenih prejudiciranja i sl. Već poznate i razrađene metafore dobile su nove funkcije: tako se metaforom kuće istovremeno izazivaju tople emocije, ali se ona obilato koristi kako bi se diskreditovao Aleksandar Vučić, jer se koncept pomera sa opšteg na lični plan.

Interesantno je da izostaje metafora puta, karakteristična za politički diskurs poslednjih desetak godina, koja je bila prisutna u prethodnim istraživanjima, kada se uspešan dijalog o Kosovu doživljavao kao uslov (i prepreka) na putu za Evropsku uniju. Umesto nje, vlast je indukovala metaforu šaha, stavila je u prvi plan, a zahvaljujući njoj proizvela poruku da se srpska strana nalazi u mat-poziciji, odnosno u vrlo nezavidnoj situaciji. Ovu metaforu građani su iskoristili i za prejudiciranja i za nagađanja i za pozive na akciju, a neretko su njome kritikovali poteze predsednika Srbije. Međutim, treba imati u vidu i činjenicu da je latentna poruka metafore šaha, budući da je u pitanju individualni sport – odgovornost jednog igrača, onog koji vuče poteze, što je verovatno i uslovalo bujicu negativnih stavova prema političkim akterima.

Razlike u formulisanju stavova i oneobičavanje koncepata iskorišćeno je kako bi građani izrazili negativan stav ne samo prema dijalogu o Kosovu, već pre svega prema aktuelnoj vlasti i njenoj spoljnoj politici.

Nosilac istraživanja i analitike: Centar za nove medije Liber

Autori: dr Svetlana Slijepčević, dr Aleksej Kišjuhas
Supervizija, strategija i upravljanje: Tatjana Vehovec
Stručni konsultant: Roman Vehovec

Istraživanje i rad na obradi podataka: tim CNM Liber
Dizajn elektronske publikacije: Kolegijum studio
Copyright: ©CNM Liber, 2018

Dozvoljeno je korišćenje rezultata istraživanja u celosti ili delimično, uz obavezno navođenje izvora
Više informacija: office@blogopen.rs

CNM
Liber

blogopen.rs
h8index.org
office@blogopen.rs
@blogopen